

της δὲν ἦτανε παρὰ μιὰ δοκιμὴ φτερουγίσματος. — Πῆγε καὶ ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά τοῦ λεπρού. Μὲς στὸ σκοτάδι, ὅπου ἐβούλιαζεν ἡ Ἐρρωστὴ Πολιτεία ἔπνιξε τὴ συνείδηση της.

Θὰ μᾶς παρασύρει μιὰ μέρα στὸ χορὸ της ἡ ζωὴ καὶ θὰ γίνομε καὶ ἡμεῖς τᾶπατηλά της φαινόμενα καὶ οἱ πολύχρωμες ἐκδηλώσεις της. Καὶ θὰ μᾶς φανερωθεῖ σὲ μιὰ στιγμή—ὦ ἀγωνία τῆς στιγμῆς ἐκείνης—ἡ ὁδὸν ὡς μοναδικὴ κλήρα μας. Στὸ σκεβρωμένο περιβάλλο ἢ στὸ ἡλιόλουστο τοπεῖο θὰ μᾶς παρουσιασθεῖ ἄποτε ἡ ζωὴ, θὰ μᾶς ψιθυρίσει ἓνα μυστικὸ καὶ θὰ μᾶς παρατήσῃ χαμογελῶντας εἰρωνικά. Θὰ μείνεις παραδομένος στὸν ἴλιγγο τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς, ἀπὸ συνήθεια θὰ θελήσεις νὰ μὴ πιστεύσεις πὼς μένει μέσα σου τὸ ἀποτύπωμα τῆς ζωῆς—ἡ θλίψη. Καὶ θὰ πιστεύσεις πὼς ὄνειρεύεσαι, πὼς ὁ ἐφιάλτης σὲ κρατεῖ κάτω ἀπὸ τὴ παραίσθησι. Καὶ θὰ ἐπαναστατήσεις. Ἡ θέλησί σου γυμνασμένη θὰ δοκιμάσει νὰ σὲ τραβήξῃ καὶ πάλε ἔξω ἀπ' τὴ κονίστρα. Σὰν ἀντικρύσεις ὅμως τὸ σημάδι ποὺ ἀφήκεν ἡ ζωὴ ἀπάνω σου, θὰ χαλαρωθεῖ ἡ θέλησί σου, κουρασμένος θὰ γύρεις καὶ θὰ παραδοθεῖς...

Πὼς θὰ εὐχηθεῖς τὴν πρώτη φορὰ νὰ μὴν εἶνε τελειωτικὸ τὸ κτύπημα! Πόσες ὑποσχέσεις θὰ δόσης στὸν ἑαυτὸ σου, πὼς θὰ συγκεντρωθεῖς σὲ μιὰν ἀλύγιστη ἐπαγρύπνησι! Περίμενε ὅμως καὶ τὸ ἄλλο κτύπημα γιατί, τίς προφυλάξεις σου, κυλῶντας τὸ κύμα στὸν ἄμμο τῶν ὑποθέσεων, θὰ σώρῃ ἀλύπητα...

Ὅσο καὶ ἂν εἶνε ἐπηρεασμένη ἡ «Ἐρρωστὴ Πολιτεία» ἀπὸ ξένες, μὰ συγγενικὲς, τεχνοτροπίες, ὅσο καὶ ἂν ἡ ψυχολογία τῶν προσώπων δὲν εἶνε σταθερὴ—θέλω νὰ πῶ ἐπαρκῶς δικαιολογημένη στὸ ξετύλιγμά της, μένει πάντα μιὰ πολὺ ἐπιτυχημένη προσπάθεια. Τὸ ἔργον εἶνε συμβολικόν. Μὰ ποτὲ δὲν αἰθάνεσαι τὴν ἀνάγκη νὰ καταφύγεις στὸ συμβολιζόμενο γιὰ νὰ παρακολουθήσεις τίς ψυχικὲς περιπέτειες τῶν προσώπων — μεγάλη ἀρετὴ. Ἡ λεπτὴ, μολονότι παλεῖ μετὰ μεγάλη συνείδηση, εἶνε προορισμένη νὰ πῇ. Μποροῦσε νὰ καταντοῦσε σὲ μιὰ ὑπέροχη χειρονομία — νὰ ἐξολοθρεύσει τοὺς λεπρούς καὶ νὰ χαθεῖ καὶ κείνη μαζὴ τους. Θὰ ἦσαν νικήτρια τῆς ζωῆς τότε. Μὰ ἡ συγγραφεὺς ἤθελε νὰ μᾶς ὑποβάλῃ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης ἡττας, τὸ μοιραῖο παράδομα στὴ ζωὴ.

ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ.

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΕΡΙΔΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΝΑΣ. Ἀπὸ τὴ πολυάσχολη ζωὴ ποὺ ἐπέρασε ὁ πρῶν πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος στὴν Αἴγυπτο, τίς λίγες μέρες τοῦ ταξιδιοῦ του, ἔκλεψε μερικὲς στιγμὲς γιὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ ὡς ἄνθρωπος ποὺ σκέπτεται καὶ παρακολουθεῖ τὴν κάποια διανοητικὴ κίνησι ποὺ γίνεται στὴ χώρα ποὺ κυβέρνησε. Στις 14 Ἀπριλίου δέχτηκε στὴν Ἑλληνικὴ Λέσχῃ τοὺς Συντάκτες τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Ζωὴ» μετὰ τοὺς ὁποίους ἐμίλησε ἐνθουσιαστικά γιὰ τὸ φιλολογικὸν ἔργο ποὺ γίνεται στὴν Ἀλεξάνδρεια. Γιὰ τὴ γλῶσσα εἶπεν ὅτι παραδέχεται τὰ συμπεράσματα τοῦ Ροῦδη. Ἐσυμβούλευσε μετριοπάθεια στὴν ἐφαρμογὴ τῶν γλωσσολογικῶν νόμων ποὺ προτείνει ἡ ὀρθολογικὴ ἐπιστήμη. Παρατήρησεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ παρεξηγηθεῖ

ἡ γνώμη του αὐτῇ, προκειμένου γιὰ τὸν κ. Ψυχάρη, πού θαυμάζει ὡς φιλολόγο καὶ ὡς σοφό. Στὸ τέλος ἐσύστησε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς προπαγάνδας.

Στις 15 Ἀπριλίου παρουσιάσθηκε στὸν κ. Βενιζέλο ἡ Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ περιοδικοῦ μας, τὴν ὁποίαν δέχτηκε μὲ τὰκόλουθα λόγια: Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος πού σὰς βλέπω. Τακτικὸς ἀναγνώστης τῶν «Γραμμάτων» παρατηρῶ ὅτι, ὅπως ἐξελίσσονται, κάμανε τὴν Ἀθῆνα νὰ ντρέπεται. Τοὺς βάλετε τὰ γυαλιά!»

“Ὅταν τὸν ρωτήσαμε γιὰ τὴν «Ἔρευνα τῶν Γραμμάτων γιὰ τὶς μελλοντικὰς κατευθύνσεις τῆς φυλῆς» μᾶς εἶπεν ὅτι διάβασε τὴ μελέτη τοῦ Ἰδα ὁ «Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς».

Λίγες μέρες ὕστερα, σὰν ἔφυγε γιὰ τὴν Ἰσμαηλία, παρακολούθησαν μὲ τὸ σιδηρόδρομο ἀρκετοὶ ἐταῖροι κοινωνιολογικῆς ὁμάδος εἰς τοὺς ὁποίους ὁ κ. Βενιζέλος, μέσα στὰ ἄλλα, εἶπε: «Προκειμένου γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ζήτημα εἶμαι ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἀμιγυῶς δημοτικῆς εἰς τὰ σχολεῖα.» Στὸ συντάκτη μας κ. Μ. Περίδη πού τοῦ ἐπρόσφερε ἀντίτυπο τῆς «Ἐρευνας» μας, ἐκ μέρους τῶν «Γραμμάτων», εἶπε: «Ὅλες οἱ προσπάθειές μας πρέπει νὰ τείνουν στὴ δημιουργίαν νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ στὰ δικά μας τὰ μέρη. Μ’ἐρωτᾶτε τί εἶδους νομίζω ὅτι θὰ εἶνε ὁ πολιτισμὸς αὐτός. Νὰ τὸν καθορίσω, ἐκ τῶν προτέρων, δὲ μπορῶ—οὔτε εἶνε δυνατό, νομίζω. Θὰ μετέχει βέβαια ἀπὸ τὸν εὐρωπαϊκὸ καὶ ἀσιατικὸ πολιτισμό. Θὰ εἶνε ἓνα μεταίχμιον μεταξὺ τῶν δύο, χωρὶς νὰ θέλω νὰ πῶ ὅτι θὰ εἶνε κατώτερος ἀπ’ αὐτούς. Ἐν πάσει περιπτώσει πρέπει νὰ ἔχει τὸ δικό του χαρακτήρα.»

Μὲ τὶς ἀπροκάλυπτες αὐτὰς δηλώσεις τοῦ ὁ κ. Βενιζέλος ἀναδείχθηκε καὶ διανοητικὸς ἄνθρωπος καὶ ὑποστήριξε, μὲ τὸ κῦρὸς του, τὸ ἔργο ἀνθρώπων, πού μόνον τὴν ἀδιαφορίαν μεγάλων καὶ μικρῶν γνωρίζανε μέχρι σήμερα.

“ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ”

ΠΑΝΟΥ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: ΠΡΟΖΕΣ. Ἐντυπώσεις καὶ ὄνειρα, σὰ σκαλισμένα πάνω σὲ πέτρα, δίνουν τὴν ὑποβολὴν μὲ ἄδρές, γεμᾶτες ζωὴ, φράσεις. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πεζογραφήματα αὐτὰ εἶνε ποιήματα ρυθμικῆς πρόζας, μὲ αἶσθημα. Ὁ «Κόκκινος θάνατος», τὸ καλλίτερον ἴσως ἀπὸ αὐτὸ τὸ εἶδος.

Ὁ κ. Π. Ταγκόπουλος ξέρει καλὰ τὴ γλῶσσά του. Θὰ εἶχε ἀντιρρήσεις κανεὶς γιὰ μερικὰ καινούρια παράγωγα καὶ γιὰ μερικὰ σύνθετα πολὺ τολμηρά. Εἶνε γνωστὸ πῶς χρειάζεται τὸ λεπτότερον γλωσσικὸ γούστο γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτῇ.

Παρατηρητικότης καὶ αἶσθημα κάνουν τὶς «Πρόζες» μιὰν ἀρχὴν πού πρέπει κανεὶς νὰ τὴν προσέξει.

ΒΑΣΟΥ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ: ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΩΣ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ. Ρομάντσο ἐνὸς αἰσθητικοῦ, ὅπως τὸ τιτλοφορεῖ ὁ συγγραφέας του. Ἀρχίζει μὲ κοινοτοπικὰς εἰκόνες φυσιολατρείας, γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν ἥρωα, ἓνα σαρκαστὴ καὶ ἐπαναστάτη, μὲ τὶς θεωρίας πού ἐξαγγέλλει στὴν ἀρχή. Κτυπῇ τὴ γυναῖκα ὡς κοινωνικὸ νευρόσπαστο. «Ζητᾶτε ἀπ’ αὐτὴ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος μὲ νῦρα, μὲ θέληση, μὲ πεποίθησιν στὸν ἑαυτὸν τῆς». Νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητη,

νά δουλεύει, γιά νά εἶνε ἐλεύθερη.... Ἀγαπᾷ ἔξαφνα μιὰ κόρη καί ξεχνᾷ καί δύναμη καί νῆρα, γιά νά ριχτῇ στόν πόνο. Στό μέρος αὐτό υπάρχουν μερικὲς καλὲς περιγραφὲς ἐρωτικῶν ἐκδηλώσεων.... Μπαίνει στὴ μέση ὁ πλούσιος ἀντίπαλος καὶ ἀμέσως ὁ ἥρωας παραιτεῖται ἀπὸ κάθε πάλη. Ἀρκεῖται σὲ ὑπερβολικὲς χειρονομίες ὑστερισμοῦ. Στὸ τέλος μαραίνεται καὶ καταντᾷ τρελλός. Σὲ μιὰ ποιητικὴ περιγραφή, ἀλλόφρων, τρέχει νά πιάσει τὸν ἥλιο ποῦ δύνει.

Ἀκατανόητος ὁ ἥρωας αὐτὸς τοῦ ρομάντσου. Τοῦλάχιστο δὲν ἐξηγιέται ἡ ψυχολογία του. Οἱ ψυχολογικὲς μεταπτώσεις ἀπότομες. Ὁ σκληρὸς καὶ δυνατὸς ἄνθρωπος τῆς θεωρίας, καταντᾷ ῥάκος μπροστὰ σὲ μιὰ κοινότατη περιπέτεια.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ: ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ. Ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς καὶ λογοτέχνης, θέλησε μὲ τὰ συντομώτατα αὐτὰ πεζογραφήματα νά μᾶς δώσει μιὰν ἐντύπωση ἀπὸ ἀπλὴ περιστατικὰ τῆς ζωῆς.

Τὰ διηγήματά του εἶνε κατὰ ὀλιγώτερο ἀπὸ *ébauches* σκίτσων, ποῦ δὲν κατορθώνουν νά μᾶς ὑποβάλλουν καμμιά γερὴ ἰδέα γιά τὸ ἀρκιαστο σύνολο. Θὰ ἐχρειάζονταν χαρακτηριστικὲς γραμμὲς. Λεῖπουν ὅλως διόλου καὶ ἀπὸ τῆς ψυχολογίας ἢ τὴν ἠθογραφία τῶν προσώπων καὶ ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ περιβάλλοντος.

Α. ΔΕΛΜΟΥΖΟΥ: ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΔΑΣΚΑΛΟΣ, Α' ΚΑΙ Β'. Ὁ κ. Δελμούζος εἶνε γνωστὸς σὲ ὅλους μας, γιὰτὶ μαρτύρισε γιά τὶς φιλογικὲς δοξασίες του. Στὰ δύο του αὐτὰ φυλλάδια μᾶς μαθαίνει πὼς ἐργάσθηκε, πὼς προσπάθησε νά ἐφαρμόσει τὴ θεωρία του, γιά τὸ ξανάνωμα τῆς ἐλληνικῆς νεότητος. Καὶ θ' ἀπορούσαμε πὼς, στὴ φυσικώτατη καὶ ἀνθρωπινώτατη παιδαγωγικὴ του μέθοδο, κατόρθωσαν οἱ ἀρνητάδες τῆς ζωῆς νά βροῦν στοιχεῖα κατηγορίας, ἂν δὲν ξέραμε ἀπὸ τὴ πεῖρα τὴ τυφλὴ μανία τῶν ἀνίδεων γιά ὅ,τι ἀληθινό. Ἄλλως τε ὁ διωγμὸς δείχνει τὴν ἀξία ἐνὸς ἔργου.

Ὅσα μᾶς λέγει ὁ κ. Δελμούζος πρέπει ν' ἀποτελέσουν παιδαγωγικὰ ντοκουμέντα γιά ὅσους θὰ θελήσουν νά μελετήσουν τὸ μεγάλο πρόβλημα τῶν σχολείων μας.

RICHARD DEHMEL: ΛΥΤΕΩΜΟΙ. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Α. ΒΑΡΒΑΓΙΑΝΝΗ ΚΑΙ Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ. Στὴν ἀρχὴ ἓνας παράξενος καὶ παιδικὸς πρόλογος.

Ἡ μετάφραση μᾶς ἐπιτρέπει νά γευθοῦμε τὴν ἄδολη ποίηση τοῦ Dehmel. Ἔτσι οἱ μεταφρασταὶ ἐπέτυχαν τὸ μεγαλύτερο σκοπὸ τους.

ΜΑΝΩΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ: Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ. Μιὰ περιδεία στὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα καὶ μιὰ παρακολούθηση τῆς ὕλης καὶ τῆς παιδαγωγικῆς μεθόδου των, τί θ' ἀπέδειχνε; Θλιβερά ἀπελπιστικὴ στείρωση. Ὁ κ. Τριανταφυλλίδης μὲ ἐπιστημονικὴ μέθοδο μᾶς πληροφορεῖ γιά τὴν κατάστασι αὐτὴ τῆς παιδείας μας. Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ ὡς τὰ γυμνάσια, ἀπὸ τὰ νηπιαγωγεῖα ὡς τὰ ἀρσάκεια, διδάσκαλοι καὶ μαθηταί, σκύβουν τὸ κεφάλι τους κάτω ἀπὸ ἓνα πρόγραμμα ποῦ κανεὶς δὲ ξέρει ποῖος τὸ ἐπιβάλλει. Ὁ κ. Τριανταφυλλίδης μᾶς δίνει στὸ τέλος μιὰ φωτεινὴ εἰκόνα τῆς ἐλβετικῆς παιδείας γιά παραβολή. Ἀπὸ τὴ σύγκρισιν αὐτὴ ἐμεῖς βγαίνομε κατὰ περισσότερο ἀπὸ σκοτεινοί. Ἀνατολίτικη νοηρότητα φολιάζει ἀκόμα στὰ σπλάχνα μας.

Π. ΔΕΛΤΑ: ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΜΑΣ. Ἡ κ. Δέλτα, μὲ μιὰ πρόχειρη μὰ πολὺ παρατηρητικὴ μελέτη, ἀνασύρει, ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων ποὺ προορίζονται γιὰ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ὅλους τοὺς σχολαστικούς, ρωμαντικούς καὶ ἀφελέστατους μαργαρίτες τῶν ἀθεόφοβῶν συγγραφέων τῶν παιδικῶν βιβλίων, ποὺ οὔτε τὴ γλῶσσά τους ξέρουν, οὔτε τὸ παραμικρότερο γοῦστο ἔχουν. Ἄλλοι αὐτοὶ ἐφιάλται τῆς ζωῆς μας, ἔρχονται μὲ τὴ γεροντικὴ τους ξεκουτιασμένη σοφία γιὰ νὰ ξεράνουν τὴ δροσιά τῶν παιδικῶν μυαλῶν.

ΑΛΚΗ ΘΥΛΟΥ: Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΒΟΡΙΑ. Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΠΟΥ ΣΚΟΤΩΝΕΙ. Καὶ τὰ δύο μονόπρακτα δράματα ποιητικά, ποὺ κάποι θέλουν νὰ συμβολίσουν: τὸ πρῶτο τὴ δύναμη τῆς ἀγάπης, τὸ δεύτερο τὴ δύναμη τῆς κατάρας καὶ τοῦ μοιραίου.

Ὁ «Χορὸς τοῦ Βοριᾶ» εἶνε τὸ ἐπεισόδιο μιᾶς ἀγάπης ποὺ δὲν τὴν ἔσβυσαν δέκα χρόνων συζυγικὴ ζωὴ καὶ ἡ ἀπόκτηση παιδιοῦ. Ἡ μοναδικὴ πρᾶξι τοῦ δράματος δὲν ἐπέτρεπε βέβαια ν' ἀναπτυχθεῖ ἡ ψυχολογία καὶ ἡ ζωὴ τῆς πέραν τοῦ τάφου πιστῆς ἐρωμένης, οὔτε ἡ ὑπερβολικὰ πρόωρη ἀνάπτυξη παιδιοῦ, ὁκτώ ἢ ἑννέα χρόνων, τοῦ Λέοντος, ποὺ σὰ νὰ μᾶς παρουσιάζεται ὡς ὑστερικό. Οὔτε ἡ ὑπερβολικὴ ψυχρότης τοῦ συζύγου ἐξηγίεται, ποὺ μένει ἀναίσθητος μπροστὰ στὴν ἀλλοφροσύνη τῆς γυναίκας του καὶ τοῦ παιδιοῦ του.— Ἔτσι ὁ ποιητικὸς πρᾶγματι χορὸς τῆς Βασιλοπούλας ποὺ χορεῦει ἡ Ἑλλη, γιὰ τὴ θύμηση τοῦ πεθαμένου ἀγαπημένου της, δὲ μᾶς συγκινεῖ, γιατί δὲ μπορέσαμε νὰ μποῦμε στὴ ψυχὴ τῶν προσώπων τοῦ δράματος.

Ἡ «Ὁμορφιά ποὺ σκοτώνει» εἶνε καθαρά συμβολικὴ: Δὲ μπορούμε νὰ ζήσουμε μὲ τὴ χαρὰ μόνο. «Στὸν πόνο σμίγομεν ὅλοι.» Ὡς σύμβολο ἔχομε ἓνα παιδί δεκάξη χρονῶ ποὺ ἀνατράφηκε στὴ γνώση μόνο τῆς χαρᾶς ἀπὸ τὸν πατέρα του, δημιουργὸ ἐνὸς θαυμασίου ἀγάλματος τῆς ὁμορφιάς. Ἀφιέρωσε ὁ πατέρας τὴ ζωὴ του γιὰ νὰ διαψεύσει τὴ προφητεία μιᾶς μάγισσας, ποὺ προεῖπε τὸ θάνατο τοῦ παιδιοῦ, ἀπὸ τὸν πόνο τῆς ἀγάπης. Τὸ παιδί δὲν ξέρει τὸν πόνο. Μὰ τὸν νοιώθει μέσα του. Μαθαίνει ἔξαφνα τὴν ἔννοιάν του καὶ τοῦ παραδίνεται μοιραῖα. Τρέχει τότε στὸ ἄγαλμα τῆς ὁμορφιάς ποὺ ἔμαθε ν' ἀγαπᾶ μόνο καὶ συντριμμένο τοῦ ζητᾶ ἀνταπόδοση ἀγάπης. Ὁ πατέρας τρομαγμένος καταστρέφει τὸ ἄγαλμα. Τὸ παιδί σωριάζεται νεκρό.— Νὰ μᾶς συγκινήσει ἡ μοῖρα τοῦ παιδιοῦ; Δρᾶ ἀσυνείδητα. Εἶνε ἀθῶο. Ὁ πόνος τοῦ πατέρα; Μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἓνας exalté ποὺ ἔχασε τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ἡ κατὰ εἶνε ἃ δι κ η, μὲ τὴ τ ρ α γ ι κ ῇ σημασίᾳ.

Ἡ ἔμπνευση τῶν δύο αὐτῶν δραματίων δείχνει ἄμεστη ἀκόμα φαντασία, ἂν καὶ περικλείει κάποια ποιητικὴ πνοή.

Οἱ διάλογοι καλογραμμένοι καὶ ἀρκετὰ λιτοί. Τὸ περίεργο εἶνε ὅτι, μὲ ὅλη τὴν νεαρότητα τοῦ συγγραφέα, τὰ δραματάκια αὐτὰ εἶνε πολὺ θεαματικά ἀπὸ σκηνικὴ ἄποψη. Ἐχουν καὶ μιὰ οἰκονομία στὸ δέσιμό τους, ποὺ σὰ νὰ περικόπτει τὸ ποιητικὸ στοιχεῖο μὲ τὴ φροντίδα τοῦ σιγυρίσματος.— Ἀπὸ τὰ δραματάκια αὐτὰ, ὡς ἀρχή, θὰ μπορούσε βέβαια κανεὶς νὰ ἔχει ἐλπίδες γιὰ τὸ συγγραφέα τους.

Μ. Π.

ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗ: ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΥ. Εἶνε προβολὲς ποιητικῶν συναισθημάτων ἀλλὰ μικρῆς ἔντασης, τόσο, ποὺ κάποτε μόλις κατορθώ-

νουν νά φτάσουν άχνές στis σελίδες τοῦ βιβλίου. "Αν ὁ ἀναγνώστης εἶνε τῆς ἴδιας ιδιοσυγκρασίας μὲ τὸν ποιητὴ καὶ βάλει τὴν ψυχὴ του ἀνάμεσα θά αἰσθανθεῖ τὴν ἀγνότερη ποιητικὴ συγκίνησι:

« Μ' ἐπῆρε τὸ παράπονο πρὸς τοῦ γιालιοῦ τὴν ἄκρη,
« Καί, δείχνοντάς μου στὸν ἀφρὸ τοῦ πόθου τὸ πουλί,
« μου λέει: — Καλέ μου, ἀνώφελο δὲ στάει ποτὲ τὸ δάκρυ.
« Διψαίει ἡ καρδιά καί, πίνοντας, λέει νάταν ποιοὶ πολὺ...»

Ἡ σχέση του μὲ τὴ φύση εἶνε πολυθεϊστική, καὶ κάθε πού θά τὴν ἀναφέρει μᾶς τὴν παρουσιάζει γεμάτη ζωή:

« Κλεισμένα ἔτσι στῶν πεύκων τους τὰ πράσινα κλωνάρια
« πουλάκια πού ὀνειρεύονται θωρῶ τὰ κουνουνάρια
« καὶ οἱ πεταλοῦδες σιωπηλές λέω νά'ναι τὰ ὄνειρά τους
« μὲ τὴν ἐφήμερη ὁμορφιά καὶ τὴν κρυφὴ χαρὰ τους.»

« Μέσ' στοῦ Γιालιοῦ τοῦ διάφανου τὸ γαλαζένιο δίχτι
« Πλεμένη ἡ ἀχτίδα ἐσπάραζε καὶ στὰ χαλίκια ἐπνίχτη·
« Καί, νά, ἡ Βροχούλα ἡ σιγαλὴ θλιμμένα τὴνε κλαίει,
« Κρινάκια ὁ φλοῖστος τῆς φορεῖ καὶ μυρολοῖ τῆς λέει.»

ΙΩΣΗΦ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ: ΖΩΗ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ. (ΣΕ ΔΥΟ ΜΙΚΡΑ ΒΙΒΛΙΑ). Τραγούδια πολὺ ἀπλά, μὲ πολὺ ἀπλὴ σκέψη καὶ ἀπλό χρῶμα.

Γραμμένα ἀπάνω σὲ δημοτικὰ μοτίβα καὶ σὲ μερικὰ μέρη, συγκολλημένα μὲ συντρίμματα δημοτικῶν στίχων.

Ἄξια τους: ἡ ἀπλότης.

Ἡ ἀπλή τους σκέψη, ἀπλωμένη στὸ φῶς καὶ στὸν ἥλιο τὸν ἑλληνικὸ πού τοὺς δίνει καὶ τὸ ἀπλό τους χρῶμα.

ΝΙΚ. ΝΙΚ.

“ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ”. Ἐπὶ τέλους βγῆκε στὴν Ἀθήνα καὶ ἓνα καθαρὰ φιλολογικὸ περιοδικὸ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ «Νουμᾶ». Ἦταν μιὰ θλιβερὴ ἔλλειψη. Μὲ τὰ δύο τεύχη πού παρουσιάσθηκαν μέχρι σήμερα καλοτυπωμένα καὶ δεμένα μ' ἓνα ὠραιότατο ξοφύλλο ἡ «Κριτικὴ καὶ Ποίηση» μᾶς ἔδωκε διαλεκτὴ κριτικὴ ἐργασία. Πολὺ κομψὰ γραμμένο τὸ δοκίμιο γιὰ τὸ Ροῖδη, ἀπὸ τὸ συνεργάτη μας κ. Σπύρο Ἀλιμπέρτη. Βαθεῖα μελέτη τοῦ πνεύματος τοῦ Ροῖδη, λεπτὴ παρατηρητικότης καὶ πολὺ ἐπιτυχημένη συσχέτιση μὲ τίς τωρινὲς ἀντιλήψεις.

Ἡ μελέτη γιὰ τὸν Κάραυλ τοῦ κ. Ἀποστολάκη πολὺ ἐμπεριστατωμένη.

Θά μᾶς ἦταν πολὺ εὐχάριστο νά βλέπαμε τὴ συνέχιση τῆς ἐκδοσῆς τοῦ περιοδικοῦ πού στis σελίδες του ἐλπίζουμε νά διαβάσουμε διαλεκτὰ ἔργα.

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ κ. ΚΑΒΑΦΗ. Τὰ «Γράμματα» θά θυμοῦνται πάντα μερικὰ καλὰ ποιήματα τοῦ κ. Καβάφη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀρκετὰ δημοσιεύσανε στis σελίδες τους. Αἰσθάνονται ὅμως ὅτι εἶνε καθήκόν τους φιλολογικὸ νά παρατηρήσουν πῶς ἡ γνώμη τους δὲν ἐξακολουθεῖ νά εἶνε ἡ ἴδια γιὰ τὰ τελευταῖά του ποιήματα, πού δημοσιεύει στὴ «Νέα Ζωή». Ἀν ἀρκοῦνται στὴ γενικὴ αὐτὴ διατύπωση, εἶνε γιατί ἔχουν ὅτι ἓνα φιλολογικὸ ἔργο δὲν κρίνεται παρὰ μὲ μιὰν ἄρτια κριτικὴ. Καὶ τὴ κριτικὴ αὐτὴ χρωστοῦνε τὰ «Γράμματα» στὸν κ. Καβάφη. Στὸ ἐπόμενο φυλλάδιο θ' ἀναλάβῃ ἓνας ἀπὸ μᾶς νά κρίνει ἀμερόληπτα τὴ ποιητικὴ ἐργασία τοῦ κ. Καβάφη, τοῦ ὁποῖου οἱ τελευταῖοι στίχοι κάθε ἄλλο παρὰ ποίηση μᾶς φαίνονται.

ΜΙΑ ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ κ. Φ. ΠΟΛΙΤΗ. Ὁ κ. Φῶτος Πολίτης δημοσιεύει τακτικά στήν «Νέα Ἑλλάδα» φιλολογικῆς κριτικῆς. Μία ἀπό αὐτὲς ἀφιερώνεται στήν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Κριτική καὶ Ποίηση». Ὁ κ. Φῶτος Πολίτης ἤθελε νὰ ἐξάρει τὸ πρόγραμμα μὲ τὸ ὁποῖον ἀρχίζει τὴν ἐκδοση του τὸ καλὸ πράγματι περιοδικό. Ἐσκέφθηκε λοιπόν, σὰ ρωμῆος πού εἶνε: Στὸν κόσμον δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει παρὰ ἓ ν α καλὸ πρᾶμα. Μὰ σ' αὐτὴ τὴ περίπτωση ὑπάρχουν καὶ ἄλλα περιοδικὰ πού σὰ νὰ θέλουν νὰ περάσουν γιὰ καλὰ. Λοιπὸν (τὸ συμπέρασμα τού) δὲν ἔχω παρὰ νὰ χτυπήσω τὰ περιοδικὰ αὐτά... γιὰ νὰ ἐξαρθῇ τὸ δικό μου. Καὶ μέσα σ' ἄλλα, εἶπε: Τὰ περιοδικὰ τῆς Ἀλεξανδρείας κηρύξαν, ὡς μεγάλους, ποιητὰς, εἰς τοὺς ὁποίους μάλιστα θ' ἀνεξήτει κανεῖς τὴν παραμικροτέραν ποιητικὴν φλέβα. Καὶ μὲς στοὺς ποιητὰς αὐτοὺς ἐννοεῖ καὶ τὸν... Σικελιανό.

Δύο πράγματα μπορεῖ νὰ συμβαίνουν: Εἴτε ὁ κ. Πολίτης δὲν ἐδιάβασε τὸ Σικελιανό π.χ., καὶ τότε γιὰ τὸν κρίνει, εἴτε, ἀφοῦ τὸν διάβασε, ἔφθασε στὸ συμπέρασμα αὐτό — καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ αἰτιᾶται ἄλλον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του.

ΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟ. Θὰ ἀπορούσαμε μὲ τὴν ἐκλογὴ τῶν τριῶν πρώτων φιλολόγων πού πήρανε τὸ μετάλλιο τῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας, ἂν δὲν γνωρίζαμε ὅτι παντοῦ κάτι παρόμοιο γίνεται: Δὲ βραβεύεται πάντα ἡ ἀξία. Ὡστόσο πρέπει νὰ θεωρηθῇ εὐτύχημα ὅτι ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ βραβευθῇ μεγάλῃς φιλολογικῆς ἀξίας ἔργο, τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ Κωστῆ Παλαμᾶ. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ «Γράμματα», ὅταν μάθανε τὴν εἰδηση, στείλανε στὸν ποιητὴ τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς» τὸ ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Θερμὰ συγχαρητήρια γιὰ τὴ παρασημοφορία. «ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΟΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΜΑΣ. Τὸ Μάρτη καὶ τὸν Ἀπρίλη, πού μᾶς πέρασαν, τὸ περιοδικό μας ὁργάνωσε διαλέξεις πού εἶχαν σκοπὸ νὰ θίξουν φιλολογικὰ ζητήματα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μας γι' αὐτά. Τὴ πρώτη διάλεξη ἔκαμε ὁ κ. Ζαχαριάδης μὲ θέμα: Αὐτοανάλυση διανοουμένου. Τὴ δευτέρῃ ὁ κ. Ν. Νικολαΐδης μὲ θέμα: Ἡ ἰταλικὴ ἀναγέννηση. Τὴν τρίτῃ ὁ κ. Γ. Λάλας γιὰ τὴ νεώτερη ποίηση. Τὴν τέταρτῃ ὁ κ. Μ. Περίδης γιὰ τὸν Ἀγγελὸ Σικελιανό. Τὴ πέμπτῃ ὁ κ. Ἀποστολόπουλος γιὰ μιὰ κοινωνιολογικὴ δράση τῆς πόλης μας. Τὶς διαλέξεις ἀκολουθοῦσαν διαλογικῆς συζητήσεως κατὰ τὶς ὁποῖες ἐξετάζονταν τὰ ζητήματα γενικὰ καὶ πλατειά. Στὶς διαλέξεις μας αὐτὲς παρευρίσκονταν καὶ ἀρκετοὶ «Νεοζωῖστες», ὁ κ. Καβάφης, ὁ κ. Γκιόκας, ἡ δεσπ. Μποῦν κ. ἄ.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ κ. Θ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗ. Ὁ φίλος καὶ συνεργάτης μας κ. Θ. Νικολοῦδης μᾶς στέλνει τὸ παρακάτω γράμμα μὲ τὴν παρακλήσιν νὰ τὸ δημοσιεύσουμε γιὰτὶ λέγει: «Τὸ γράμμα τοῦτο στάλθηκε ἀπὸ καιροῦ στὸν κ. Ταγκόπουλο, γιὰ νὰ δημοσιευτεῖ στὸ περιοδικό του «Νουμᾶ». Ὡς τόσο ὁ κ. Ταγκόπουλος, πού νόμισε πὼς μποροῦσε νὰ γράψῃ εἰς βάρος μου, ὅτι τοῦ κατέβηκε, φαντάσθηκε ἐπίσης, πὼς δὲν εἶχε καὶ τὴν ὑποχρέωση νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τοῦ ἀπαντήσω δημοσίᾳ.

«Ἔτσι οὔτε τὸ γράμμα μου φάνηκε στὸ «Νουμᾶ», ἀλλ' οὔτε ἐνοχλήθηκε νὰ μοῦ γράψῃ ἰδιαιτέρως.

«Ἐν τῷ μεταξύ ὁ κ. Ταγκόπουλος ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει ὁ ἴδιος ἄνθρωπος πού χρόνια τώρα διαλαλεῖ ἀνά τὶς στήλες τοῦ «Νουμᾶ», πὼς ἐφέβεται καὶ ἐφαρμόζει τὴ θεωρίαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου...»

«Κύριε Ταγκόπουλε,
Βρισκόμουν στην Εύρωπη, όταν στο «Νουμά» τῶν 31 Γεννάρη, φάνη-
καν τὰ ἀκόλουθα.

«... Ὁ κ. γυῖος (Βλάχος), καὶ τὸ λέμε μὲ λύπη μας, φέρθηκε σὰ μερι-
κοὺς πρωτόβγαλτους δικούς μας, ποὺ γράφονται συνδρομητὰδες στὸ «Νουμά»
γιὰ ν' ἀποτοῦν ἕνα εἶδος ἀσυλία. Ἀμα δὲν τοὺς τυπώσεις τὰ ποιήματά
τους, ἢ ἅμα δὲν τοὺς θαμάσεις τὰ βιβλία ποὺ τυπώνουνε σοῦ τρῶνε τὴ
συντρομή, ἢ σὲ παρακαλοῦνε μὲ λόγια μελοζαχαρένια νὰ μὴν ξακολοθεῖς νὰ
τοὺς στέλνεις τὸ φύλλο. Ἔτσι, ἀπὸ μιὰ ὄχι ἐνθουσιαστικὴ κριτικὴ γιὰ τὶς
«Δειλινὲς Κουβέντες» χάσαμε τὸν κ. Θ. Νικολοῦδη, ἕναν ἀπὸ τοὺς πρὶο πα-
λιούς καὶ πρὶο ταχτικούς στὴν πληρωμὴ τοὺς σηνδρομητὲς μας.»

Τώρα ποὺ γύρισα κ' ἔτυχε νὰ τὰ διαβάσω, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ σᾶς
γράψω, ἀμυνόμενος γιὰ μιὰ ταπεινὴ πρόθεση, ἀσυμβίβαστη μὲ τὸ χαρα-
κτῆρα καὶ τὴν ἀνατροφίαν μου, ποὺ θελήσατε, τόσο ἀβασάνιστα, καὶ ὑποκει-
μενικὰ κρίνοντας τὰ πράγματα, νὰ μοῦ ἀποδοῦτε.

Κι' ἀληθινὰ ὁ κ. Κουκούλας, ἦταν καὶ εἶνε ἐντελῶς ἀνίσχυρος νὰ μὲ
θυμώσῃ μὲ τὴν κριτικὴν του, ἂν κριτικὴ μπορούμε νὰ ὀνομάσουμε, ἕνα ἀτοπο
κακογράφημα, ποὺ ἀρνιέται τὰ πάντα σ' ἕνα βιβλίον, καὶ ποὺ ἀδυνατεῖ νὰ ἐμ-
βαθύνῃ τί λεπτεῖς σχέσεις, μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν μεταξὺ συγγραφῆς καὶ ἔρ-
γου, καὶ ἔργου μάλιστα σὰν τὶς «Δειλινὲς».

Ἔπειτα ἂν θεωροῦσα τὸν ἑαυτόν μου «Λόγιον» καὶ μάλιστα «πρωτό-
βγαλτον» ὅπως γράφετε, δὲν θὰ σᾶς ἔδινα γιὰ δημοσίευση - ἀφοῦ μοῦ τὸ ζη-
τήσατε ἐπίμονα τότε—τὸ κριτικὸ γράμμα ποὺ μοῦστελε ὁ κ. Σ. Ἀλιμπέρτης
καὶ μαζὺ του ἴσως, ἄλλα ἄλλων, ποὺ στέκονται ψηλότερα ἀπὸ τὸν κ. Κου-
κούλα, καὶ ποὺ κατὰ κατεδέχτηκαν νὰ βροῦν. πῶς ἄξιζαν κ' οἱ «Δειλινὲς»;
Δὲν τὸ ἔκαμα ὥστόσο γιατί βαθεῖα ἀποστρέφομαι, τὶς κοινὲς αὐτὲς μανοῦ-
βρες μὲς ἐμμεσης αὐτοπειδείξεως.

Κι' ἀφοῦ σηκώνεται, μοιραῖα τὸ ἐρώτημα. «Γιατί λοιπὸν ἀποσύρατε
τὴ συνδρομὴ σας»; Ἀπαντῶ. Ἀπλούστατα γιατί ἀπὸ καιρὸ,—μοῦ φάνηκε
πῶς ὁ «Νουμάς» ὡς σύνολον δὲν ἔχει τίποτε νὰ μοῦ δώσῃ.

Ἐλπίζοντας πῶς θάχετε τὴν καλοσύνη, νὰ δημοσιεύσετε, τὸ γράμμα μου
αὐτό, σᾶς χαιρετῶ μὲ ὑπόληψη.

ΑΘΗΝΑ 7-IV-15

Θ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΤΩΝ ΕΝΝΙΑ. Μᾶς πληροφοροῦν ἀπὸ τὴν Κέρκυρα πῶς τὴν
14 Ἰουλίου 1914 ἐσυστήθηκε ἐκεῖ μιὰ καλλιτεχνικὴ εἰταιρεία μὲ τὸνομα «Συν-
τροφία τῶν ἐννιά» ἀπὸ διάφορους λογογράφους, ζωγράφους καὶ μουσικούς τοὺς
κ.κ. Εἰρήνην Δεντρινου, Κωνστ. Θεοτόκη, Λάμπρο Πορφύρα, Κωνστ. Χα-
τζόπουλο λογογράφους, Δημ. Γαλάνη, Μάρκο Ζαβιτσιάνο, Κωνστ. Παρθένη
ζωγράφους καὶ Σπύρο Σαμάρρα μουσικό. Σκοπὸς τῆς Συντροφίᾳς εἶναι νὰ ἀντι-
δράσῃ «ἐνάντια στὴν ἀμέλεια ποὺ κρατεῖ στὴ μορφὴ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης,
ἀκολουθώντας σὲ τοῦτο τὴν παλαιὰ Κερκυραϊκὴ παράδοση ποὺ ἄρχιζε μὲ
τὸ Σολωμό.—Ἡ Συντροφία ἀποτελεῖται ἀπὸ ταχτικά καὶ ἔχταχτα μέλη:
ἰδρυτὲς ποὺ κατοικοῦν στὴν Κέρκυρα, ταχτικούς ἀνταποκριτὲς, καὶ συνερ-
γάτες ἔχταχτους καλεσμένους γιὰ ὀρισμένον καιρὸ καὶ ὀρισμένη ἐργασία ἀπὸ
τοὺς ἰδρυτὲς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν δὲν εἶναι περιορισμένος, γιατί σύμ-
φωνα μὲ τὸ καταστατικὸ τοὺς οἱ ἰδρυτὲς μποροῦν νὰ ψηφίσουν καὶ ἄλλα
ταχτικά μέλη ἢ ταχτικούς ἀνταποκριτὲς, μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν
ἐκείνους ποὺ ἠθέλαν βρεθεῖ σύμφωνοι μὲ τὸν ἀρχικὸ σκοπὸ τῆς Συντροφίᾳς
τους. Ἡ Συντροφία ὑπόκειται μὲ τὸ καταστατικὸ τῆς νὰ καλλιεργήσῃ τὴν
καλλιτεχνικὴ ἀντίληψιν τοῦ ἑλληνικοῦ κοινῶ, μὲ ἐκδόσεις ἡμερολογίων, διαλέ-
ξεις, ἐκθέσεις, συναυλίες καὶ γενικὰ μὲ ὅ,τι μπορεῖ νὰ συντελέσῃ στὸ σκοπὸ τῆς.
Εἰδικὸς κανονισμὸς θὰ προβλέπει κάθε ὀρισμένο ζήτημα. Ἡ κ. Εἰρήνην Δεν-
τρινου γραμματέας τῆς Συντροφίᾳς μπορεῖ νὰ δώσῃ περισσότερες πληροφο-
ρίες σ' ὅποιον θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ γνωρίσῃ λεπτομέρειες τοῦ Καταστατικοῦ.